

узгодженості між нормами Кодексу та спеціального законодавства, що дозволить уникнути дублювання та колізій.

Отже, проведений аналіз свідчить, що непідприємницькі юридичні особи займають важливе місце у системі суб'єктів цивільного права, поєднуючи приватно-правову природу із соціальною спрямованістю їх діяльності. Доктринальні підходи розкривають їх правову природу акцентуючи на членстві, спеціальній правоздатності та поєднанні приватних і публічних інтересів. Водночас чинне законодавство, попри внесені у 2025 році зміни до ст. 85 ЦК України, зберігає загальну концепцію регулювання непідприємницьких товариств, зокрема щодо відсутності мети розподілу прибутку та відсилочного характеру правового регулювання. Разом із тим проблема систематизації їх видів та формування цілісної моделі непідприємницьких юридичних осіб залишається невирішеною, що підтверджує необхідність подальшого вдосконалення цивільного законодавства у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Зозуляк О. І. Система непідприємницьких юридичних осіб: теоретико-правовий аналіз. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2017. №3 (15). С. 160–166. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/15-24-17.pdf>.
2. Кочин В. В. Непідприємницькі товариства як юридичні особи приватного права : монографія / за наук. ред. М. К. Галянтича. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2013. 200 с.
3. Непідприємницькі товариства в Україні: правове регулювання в умовах євроінтеграції / Зозуляк О. І., Парута Ю. І., Советчук В. М. та ін.; за наук. ред. проф. О. І. Зозуляк. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 225 с.
4. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n435>.
5. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України № 4196-IX від 09.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>.
6. Новели законодавства у сфері цивільного права та процесу за 2025 рік. Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Noveli_zakon.pdf.
7. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) № 14394 від 22.01.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Петечел Надія Михайлівна,
к.ю.н., доцентка кафедри судочинства

Ступінь впровадження верховенства права в державі безпосередньо впливає на рівень корупції, гарантії забезпечення справедливого правосуддя, прийняття справедливих законів та правильного їх застосування. Уніфікації підходів до розу-

міння точного змісту принципу верховенства права досі немає ні у теорії, ні у практиці. Однак даний принцип достатньо широко тлумачиться у практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) шляхом виокремлення окремих його елементів при тлумаченні різних статей Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ). Таке тлумачення принципу верховенства права ЄСПЛ сприяє забезпеченню його реалізації на національному рівні.

У Доповіді про верховенство права Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) від 25–26.03.2011 р. зазначається, що «верховенство права саме по собі є невід’ємною частиною будь-якого демократичного суспільства, і саме поняття верховенства права вимагає, щоб всі офіційні особи ставилися до будь-якої людини з повагою до її гідності, дотримуючись принципу рівності, раціонально і на основі права, а також щоб у кожного була можливість оскаржити будь-які рішення в незалежних і неупереджених судах, якщо ці рішення є незаконними. Сам судовий розгляд має бути справедливим» [1, с. 107].

Концепція верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини застосовується і роз’яснюється у значній кількості рішень.

П. Рабінович відмічає, що на засадах «інтегрального» підходу до з’ясування сутності верховенства права побудоване і його розуміння Європейським Судом з прав людини, який, традиційно уникаючи вичерпного визначення цього терміно-поняття (як, до речі, й багатьох інших), постійно збагачує його зміст все новими «важливими елементами» [2, с. 11]. Зважаючи на динаміку рішень ЄСПЛ такий підхід до визначення змісту верховенства права з боку ЄСПЛ є найбільш доцільним і надає можливість заявникам максимально ефективно захищати та відновлювати свої права та свободи. Т. А. Цувіна, на основі аналізу практики ЄСПЛ, у своєму дослідженні виділяє декілька ключових елементів, з якими пов’язується верховенство права у практиці ЄСПЛ, і навколо яких об’єднуються більш конкретні прояви принципу верховенства права. Такими елементами верховенства права авторка виділяє законність, правову визначеність, справедливість судочинства та дотримання прав людини [3, с. 374]. Погоджуємося з позицією авторки, оскільки виділення більш розгорнутого переліку елементів верховенства права є не зовсім доцільним, оскільки елементи між собою перегукуються за змістом та по суті взаємозамінюють один одного.

Головним елементом верховенства права у практиці ЄСПЛ є законність. Вимога законності має формальні (процедурні) та матеріальні аспекти (вимоги до якості закону) [1, с. 111]. Варто наголосити, що виконання формальних аспектів законності не є підставою говорити про дотримання вимоги законності як складової верховенства права. У ЄКПЛ загальною «формулою» законності є вимога «встановлені законом». Згідно із цією вимогою, будь-яке втручання держави та її органів у здійснення особою основоположних прав і свобод людини, закріплених в ЄКПЛ (конвенційних прав), має спиратися на національне право [4].

Згідно з практикою ЄСПЛ, принцип юридичної (правової) визначеності є одним із основоположних аспектів верховенства права, відповідно до якого, у разі остаточного вирішення спору судами їхнє рішення, що набрало законної сили, не може ставитися під сумнів. Також, даний принцип пов’язаний із іншими елементами верховенства права, а саме із законністю, заборонаю зловживання владними повноваженнями та пропорційністю.

Що стосується принципу справедливості судочинства, то ЄСПЛ зазначає, що кожному має бути надано можливість оспорити дії та рішення влади, що не відповідають правам або інтересам особи. Заборона такого оспорювання є порушенням правовладдя. Судівництво має бути незалежним і безстороннім. Незалежність означає, що судовий орган є вільним від зовнішнього тиску та що його не контролюють інші гілки влади, особливо виконавча. Судді не мають зазнавати політичного впливу.

Вимога дотримання прав людини та визнання їх пріоритетності є ключовим у практиці ЄСПЛ. При цьому випадки обмежень прав людини мають відповідати принципу пропорційності, що спрямований на забезпечення розумного балансу приватних і публічних інтересів, відповідно до чого цілі обмежень прав людини повинні бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чиї права обмежуються.

Отже, судова практика Європейського суду з прав людини є основою для розуміння сутності верховенства права як принципу. ЄСПЛ у своїх рішеннях визначає чіткі та конкретні шляхи забезпечення закріплення верховенства права у кожній державі за допомогою виділення окремих елементів принципу верховенства права. Звернення до практики ЄСПЛ буде корисним для розуміння підходів правозастосування принципу верховенства права в судочинстві. Аналіз практики ЄСПЛ однозначно позитивно впливає на показники посилення верховенства права у державі, сприяє удосконаленню кожного окремого елемента цього принципу та усіх їх у сукупності.

Список використаних джерел

1. Особливості застосування рішень Європейського суду з прав людини при розгляді цивільних справ: навч. посібник / У. Б. Андрусів, О. Б. Верба-Сидор, Ю. В. Верхола та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 404 с.
2. Рабінович П. Верховенство права: сучасні вітчизняні підходи до інтерпретації. Вісник академії правових наук України. 2012. № 2. С. 3–16.
3. Цувіна Т. А. Принцип верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини. Часопис Київського університету права. 2019. № 4. С. 373–379.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р.: Закон України від 17.07.1997 р. №475/97-ВР. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 05.04.2026).

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ, ЯК ВИД СПЕЦІАЛЬНОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Петровська Ірина Ігорівна,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права

Адміністративні правовідносини сучасної України переживають трансформаційні процеси, систематичні зміни і вдосконалення окремих правових інститутів і підгалузей адміністративного права, що спричиняє потребу в подальшому розвитку змістового наповнення категорійного апарату цієї публічної галузі права. Одними з